



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

Adiumenta ad commouendos affectus vniuerse. cap. 3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

de igniculos futuræ flammæ fomites iaciendos, vt Sanctos Patres facitare videmus; Sicut etiam in precibus quæ ad Deum funduntur, siue voce, siue mente, oportet vbiq; Intellectum cum Voluntatis affectu coniungere, vt apparet in Meditationibus B. August. Bern. Bonauenturæ & aliorum. Sed iam adiumenta ad motum ciendum, & locos idoneos, primo in vniuersum, deinde in singulis affectibus assignemus.

Adiumenta ad commouendos affectus in vniuersum.
Cap. III.

¶ Illud primum & optimum ciendorum affectuum præsidium est statuendum, vt si velimus alios commoueri, nos prius commoti simus. Summa (inquit Fabius) quantum ipse sentio circa mouendos affectus in hoc posita est, vt moueamur ipsi, nam & luctus & iræ, & indignationis ridicula fuerit imitatio, si verba, vultumque tantum, non etiam animum accommodauerimus. Et mox, A tali animo proficiscatur oratio, qualem facere iudicem volet. Non incendit nisi ignis, nec madesimus nisi humore, nec res vlla dat alteri colorem quem ipsa non habet. Hæc ipsa ante Quintil. sæpe docuerat M. Tullius, qui sic ait, Neque enim fieri potest vt doleat is, qui audit, vt oderit vt pertimescat aliquid, vt ad fletum misericordiamq; deducatur, nisi omnes hi motus, quos Orator adhibere velit iudici, in ipso Oratore impressi atque iniusti videbuntur: Crasum laudat quod non solum iudicem incenderet, sed ipse quoque ardere videretur. Eiusdem etiam verba sunt, Sicut nulla materia tam facilis ad exardescendū est, quæ nisi admoto igni, ignem concipere possit, sic nulla mens est tantum ad comprehendendum vim Oratoris parata, quæ possit incendi, nisi inflammatu ipse ad eam, & ardens accesserit; Audi rursus Quintilianum, An ille dolebit qui audiet me, cum hoc dicam, non dolentem? irascetur, si nihil in se, qui in iram concitat idque exigit, simile patietur? siccis agentis oculis, lacrimas dabit? fieri non potest. Sed vtilius id à S. Prospero discamus, qui ita loquitur, Prædicator non in verborum splendore, sed in operum virtute totam prædicandi fiduciam ponat, nō vocibus delectetur populi clamantis, sed fletibus; nec plausum à populo studeat expectare, sed gemitus, lacrimasq; quas vult à suis auditoribus fundi, ipse primo fundat, & sic eos compunctione sui cordis accendat. Certum est illud Greg. dictum, Res quæ in se

Qui alios
vult commo-
uere sit ipse
commotus.
Li. 6. c. 21.

2. de Orat.

Lib. 6. c. 2.

Lib. 1. de
vit. Cont.
c. 23.

i. 8. Mor.
c. 26.

NON

non ardet, alium non accendit. Primum est igitur, ut apud nos valeant quæ apud alios valere volumus, afficiamurque ipsi antequam alios afficere conemur. Nimis tritum est, sed verissimum, si vis me flere, dolendum est primum ipsi tibi. Seneca uno verbo rem absoluit, à faciente. (ait) discendum est quid sit faciendum. Modum autem quo nos ipsos mouere possimus, idem Quintil. docet his verbis. At quomodo fiet ut afficiamur? neque enim sunt motus in nostra potestate. Respondet, Quas phantasias, Græci vocant, nos visiones appellamus, per quas, imagines rerum absentium, ita representantur animo, ut eas cernere oculis, ac præsentibus habere videamur, has quisquis bene coeperit, is erit in affectibus potentissimus; qui sibi res, voces, actus, secundum verum optimè finget, quod quidem volentibus nobis facile continget; ut si hominem occisum queror, non omnia, quæ in re præsentem accidisse verisimile est, in oculis habebam? Subdit idem Fab. Insequetur Energia, quæ à Cicerone Illustratio, vel Euidencia nominatur, quæ non tam dicere videtur quam ostendere, & affectus non aliter, quam si rebus ipsis intersimus, sequentur. Vbi miseratione opus erit, nobis ea, de quibus querimus, accidisse credamus, nos illi simus, quos graua, indigna, tristia passos queramus: nec agamus rem quasi alienam, sed assumamus parumper illum dolorem; ita dicemus, quæ in simili nostro casu dicturi essemus. Ita

Loco citato.

Quintil. de causis iudicialibus disserit, qui etiam ait se vidisse hiltriones, qui è scana egressi, & ea, quam agebant, persona deposita, adhuc flerent, & hoc in fabula & causa ficta. At certè in concionibus multò id melius agere possumus, ac debemus, cum omnes affectus, quos in alijs excitare studemus, in nobis nequaquam fictè, & per solam phantasia, sed serio & verè, tanquam in causa nostra, ingenerare debeamus, cum commune sit negocium, commune nobis periculum cum auditoribus, communis salus, ita ut amore, dolore, verecundia, timore, odio, indignatione afficiamur: Sunt enim, ut in causa honestissima, non solum vtilis hi motus auditoribus, sed etiam nobis, & ferè ex ipsis orti virtutibus, de quibus est sermo. Quis autem non commoueat si serio agat, si periclitantes de eterna salute sibi fratres suos proponat, si Christum pro his morietem intueatur? Hoc vnicum satis per se esse posset in tota hac excitandorum affectuum tractatione præceptum, addamus tamen alia tanquam adiumenta, ut quando res maximi est momenti, summa etiã cura à nobis tractetur. Secundo ergo dico ad mo-

ad mouendam Voluntatem , oportere prius intellectum bene edoceri & conuinci: hic enim est ordo inter has duas potētias, vt prius lumen recipiat intellectus, quam moueatur voluntas. Ita D. Thomas, & satis vulgo est decantatum. Sit autem doctrina non valde difficilis, aut Metaphysica, vel quæ in speculatione magis sita sit, hæc enim potius extinguit motum, quam adiuvat: sed sit facilis, & ad motum accommodata, de Amore Dei in nos, de eius beneficijs, deque alijs titulis quibus ad Deū amandum vrgemur; de Mysterijs Christi Redemptoris, de peccati turpitudine, de virtutum omnium honestate ac splendore, de quatuor nouissimis, de Beatissima Virgine, de Sanctorum exemplis, ac Martyrum heroicis factis, & similibus. In vniuersum ea maxime auditores mouent, quæ & grauias esse, & pertinere ad ipsosmet persuasum habent. Idcirco det operam Concionator, vt qui audiunt, intelligant suum ipsorum negotium, & quidem maximi momenti, neque longè abesse vtilitatem, vel perniciem, sed iam instare, imò adesse. Quam ad rem S. Chrysostomus frequentissimè & efficacissimè vtitur comparationibus à damnis huius vitæ vel corporis, vel rei familiaris, transferens ad animæ vtilitates & detrimenta; hac enim arte facilius intelliguntur & mouent.

Intellectus prius bene informandus.

Loci vnde ad commouendos affectus argumenta erui possunt. Cap. IV.

Loci verò vnde affectus desumi debent genericè loquendo plurimi sunt, scilicet . Honestum, vel turpe, facile vel difficile, vtile vel inutile, necessarium, indignum, Exempla, similia, definitiones, cause, effectus, concomitantia, adiuncta propria personarum, locorum, qualitatum . Omnes loci qui inseruiunt amplificationi huc tendunt, maxime ad proprias, & peculiarias (vt vocant) circumstantias descendendo: debet enim oratio, qua volumus mouere affectus, non solum continere amplificationem, seu expolitionem, sed accuratam rerum descriptionem, quæ ad illum affectum, quem mouere contendimus valeat; si quidem res exposita magis apparet ac mouet, quam complicata, vt rectè Cicero disierit, qui (ait) breuiter aut summissè docere iudicem possunt, permouere non possunt, in quo (inquit) sunt omnia. Ita videmus sepissimè Prophetas, cum calamitatem, aut stragem aliquam minantur, eam multis modis rebusque circumstantibus depingere . Legatur oratio

Amplificatio feruit affectibus .

2. de Orat.